

Velkommen til Bjergsalamanderstien i Stubbæk Fredning



Bjergsalamander-
gruppen



Udarbejdet af: Bjergsalamandergruppen

Ny art i Danmark

Den 2. april 1949 stillede en 12 årig elev et glas med vand og andemad uden for biologilokalet på Aabenraa Statsskole. Biologilærerinden kunne til sin store overraskelse se tre salamandere "Dem mæ den rø'e mauw". Samme dag pakkede hun salamanderne forsvarligt ind i en blikkasse med fugtig mos og sendte dem fra Aabenraa postkontor til Zoologisk Museum i København.



Dagen efter blev det verificeret; der var tale om bjergsalamandere. Dermed var en ny paddeart opdaget i Danmark. Dette var en sensation! Fundet blev offentliggjort i de landsdækkende aviser med billeder af den 12-årige skoleelev og bjergsalamanderne.

I 1951 blev bjergsalamanderen fredet, som den første padde i Danmark. Af bekendtgørelsen fremgår det, at den ikke må opfiskes uden tilladelse.

Udbredelse

Efter henvendelse fra formanden for Naturfredningsrådet, dannede biologilærerinden i 1975 Bjergsalamandergruppen.

I årene 1975 til 1980 blev ca. 600 vandhuller i Sønderjylland undersøgt. Der blev konstateret bjergsalamandere i 48 af vandhullerne. De fleste blev fundet i kreaturvandingshuller i private bønderskove syd for Aabenraa.



Det var landmændenes fortjeneste, at der eksisterede en levedygtig bestand. En bestand fandtes også i Kollund Skov og Sønderhavskovene langs Flensborg Fjord.



Fredning

I 1980 blev fredning af de vigtigste kerneområder igangsat. De aktuelle lodsejere, især landmænd, var velvilligt indstillet, så det lykkedes at få kerneområder fredet i 1981 (Stubbæk) og i 1986 (Røllum-Årslev og Røllum-Nørremark).



Fredningerne omfatter selve vandhullerne og deres omgivelser, herunder skovbryn.

Pleje og nyetablering af vandhuller

Siden 1988 har Bjergsalamandergruppen plejet og oprenset eksisterende vandhuller med bjergsalamandere og samtidigt gravet nye vandhuller. For at sikre den naturlige kolonisering af bjergsalamandere placeres vandhullerne med 200 til 400 meters afstand. I 2019 er der således 257 vandhuller som bjergsalamanderen anvender, heraf er 166 nyetableret. Vandhullerne er også til stor gavn for andre paddearter, pattedyr, insekter og flora.



Sneppehullet efter pleje i 2017

IRISHULLET

Bjergsalamander

Voksen

Voksenlængden af krop og hale er for hannen 7-9 cm og for hunnen 10-12 cm. Bjergsalamanderen er vores eneste halepadde hvor hunnen er markant større end hannen.

Hele bugen og struben er ensartet farvet uden pletter, dog kan der forekomme enkelte runde ca. 1 mm store pletter på struben.



Farven af bugen varierer fra gul til teglstensrød.

Fra kanten af bugen og op langs kropssiderne optræder der først et smalt lyseblåt længdebånd efterfulgt af et bredere hvidt bånd med mange sorte "leopardpletter".

Ryggen har en gråbrun farve med en blålig tone. Ryggen afsluttes med en 1-2 mm høj rygliste, der er lysegul farvet med sorte pletter.

Irishullet er genetableret i efteråret 1995, efter det var reduceret til en sumpet grøft. Hullet har fået sit navn efter Gul Iris, som voksede i grøften. I 1996 blev hullet koloniseret af Lille Vandsalamander og Bjergsalamander og i 1997 også af Stor Vandsalamander.



Hunnen er ikke så farvestrålende. Oversiden er marmoreret blågrå til brun. Hunnen har ingen rygliste. Hunnens kloak er ensfarvet orange, mens hannens er orange med store sorte pletter.



Æglægning

Bjergsalamanderen er ligesom de andre halepadder afhængig af et egnet vandhul til æglægning. Specielt for bjergsalamanderen, der typisk er en bjergart, må vandtemperaturen ikke overstige ca. 22 °C i løbet af sommeren. Derfor yngler den i relativt skyggede huller i skoven eller i skovkanten. I Sønderjylland har den således overlevet i de af landmændene etablerede og vedligeholdte kreaturvandhuller.



I det tidlige forår vandrer Bjergsalamanderen efter vinterdvale på skovbunden til ynglevandhullet. Efter at have udført et sirligt kurmageri afsætter hannen en sædkegle på bunden af vandhullet, som hunnen samler op i sin kloak.

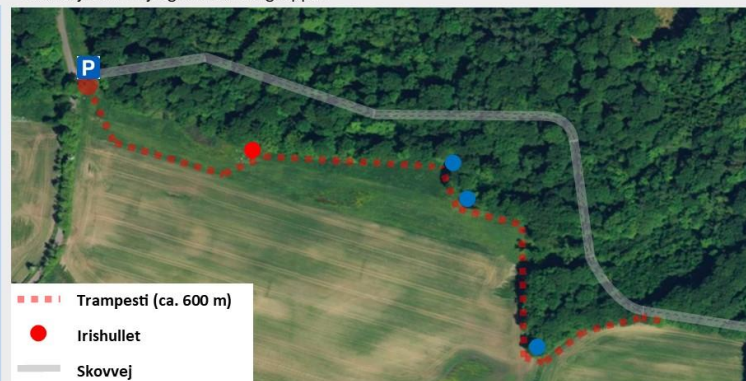
Herefter lægger hunnen sine op til 250 æg enkeltvis på f.eks. vandplanter. Æggene er brunligt hvide.



Bjergsalamandergruppen



Udarbejdet af: Bjergsalamandergruppen



Salamanderlarver

Efter klækningen lever larverne i vandhullet sommeren over, hvor de ernærer sig af alle mulige små vanddyr. De forvandler sig sidst på sommeren eller i begyndelsen af efteråret og går på land, idet de mister deres udvendige gæller og så



ånder ved lunger. De voksne forlader vandhullerne om sommeren. Både unger og voksne overvintrer på land. Tidligt næste forår vandrer de voksne bjergsalamandre til deres ynglevandhuller, mens ungerne forbliver landlevende, indtil de bliver kønsmodne, efter 2-3 år.

Gul Iris

Planten er en flerårig staude, der bliver 60-100 cm høj og vokser i sumpe, rørskove, kær, sø- og vandløbsbreder. Den optræder jævnligt i bjergsalamanderhuller.



Hele planten er lettere giftig, især roden.

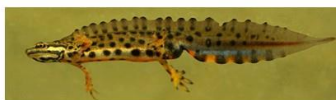
Fotos: Henrik Bringsøe m.fl.

SKOVHULLET

Lille Vandsalamander

Voksen

Voksenlængden af krop og hale er både for hannen og hunnen 7-9 cm. Den Lille Vandsalamander er Danmarks mest almindelige salamander. Den har orange bug med sorte pletter. Hos hanner er pletterne ca. 2 mm i diameter, og hos hunner er de ca. 1 mm i diameter.



I vandfasen har hannen en høj rygkam, der går direkte over i halekammen. Rygkammen forsvinder i landfasen.



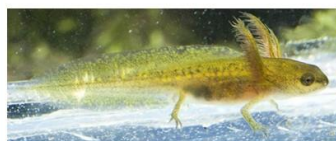
Skovhullet er et gammelt kreaturvandingshul. Efter pleje af hullet i 1988 blev det konstateret, at det var koloniseret af Lille Vandsalamander, Stor Vandsalamander og Bjergsalamander. Hullet er genplejet 2016.



Hun på "nattevandring".

Larve

Halen ved Lille Vandsalamanderlarve er lys og spidser gradvist til. Halespidsen er, i modsætning til Bjergsalamanderlarven, uden torn.



Æg

Æglægningen hos den Lille Vandsalamander foregår som hos Bjergsalamander. Dog er den Lille Vandsalamander ikke afhængig af vandtemperaturen på samme måde som Bjergsalamander. Æg fra den Lille Vandsalamander og Bjergsalamander kan umiddelbart ikke skelnes fra hinanden.



Vandtæger

Der er mange andre dyr og insekter, der benytter vandhullet som ynglebiotop.

Herunder ses de mest almindeligt forekommende.

Almindelig Rygsvømmer

Den almindelige rygsvømmer er et 15-16 mm langt flyvende insekt. Den ses oftest i vandoverfladen, svømmende på ryggen.



Luften holdes i fine hår på bugen og under dækvingerne og udskiftes ved at den stikker bagkropspidsen op over vandoverfladen. Den er et rovdyr, der jager bl.a. fiskeyngel og salamanderyngel tæt under vandoverfladen.

Bugsvømmer

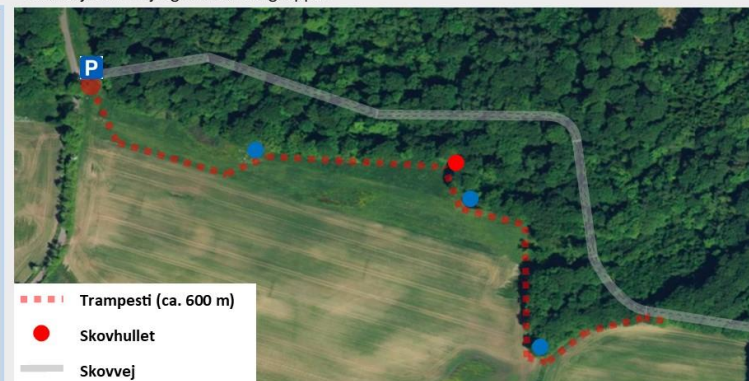
Bugsvømmeren er et ca. 15 mm langt flyvende insekt. Den lever af encellede alger og rådne plantedele på bunden af vandhullet.



Bjergsalamandergruppen



Udarbejdet af: Bjergsalamandergruppen



Bugsvømmeren afsætter sine æg på f.eks. stilke af vandplanter.



Skorpiontæge

Skorpiontægen har en 18-22 mm lang og ca. 10 mm bred krop, der ender med et langt tyndt ånderør.



Den svømmer dårligt og er afhængig af at kunne komme op til vandoverfladen og trække luft igennem sit ånderør.

Almindelig Skøjtøløber

Skøjtøløberen er 8-10 mm lang med lange tynde ben. Forbenene er kortere og kraftigere og bruges til at fastholde byttet.



Fotos: Henrik Bringsøe m.fl.

ANDEHULLET

Stor Vandsalamander

Strengt beskyttet af EU-habitat direktiv.

Voksen

Stor Vandsalamander er med en længde op til 16 cm den største af de tre arter i Danmark.



Struben er mørkt grumset og bugen kraftig gul til orange med uregelmæssige sorte aftegninger. I yngletiden får hunnen en svømmebræmme på over- og underside af halen. Hannen har en høj bølget eller savtakket rygkam og vortet hud.



Andehullet er et gammelt kreaturvandingshul. Efter pleje af hullet i 1988 blev det konstateret, at det var koloniseret af Lille Vandsalamander, Stor Vandsalamander og Bjergsalamander. Hullet er genplejet 2016.

Æg

Æggene er grønlig-gullighvide og lidt større end æg fra de to andre salamanderarterer.



Larve

Larven af Stor Vandsalamander er gråsort på ryggen med sorte pletter. Siderne er lysegrå og bugen hvid. Halen ender i en tynd tråd. Lavens fingre og tæer er tynde og lange.



Guldsmede

Guldsmede er store insekter med 2 par vinger. Guldsmeden lægger sine æg i vandhullet, hvor de udvikler sig til larver, der lever som rovdyr i vandhullet inden den endelige forvandling, over vand, til guldsmed.

Blå Mosaikguldsmed

Blå Mosaikguldsmed er med en kropslængde på ca. 7 cm en af vores største guldsmede.



Den er farvestrålende blå og grøn og har brede skulderstriber. Den er elegant og flyver med 25-30 km/t, mens den fanger og æder insekter i luften!

Stor Kejserguldsmed

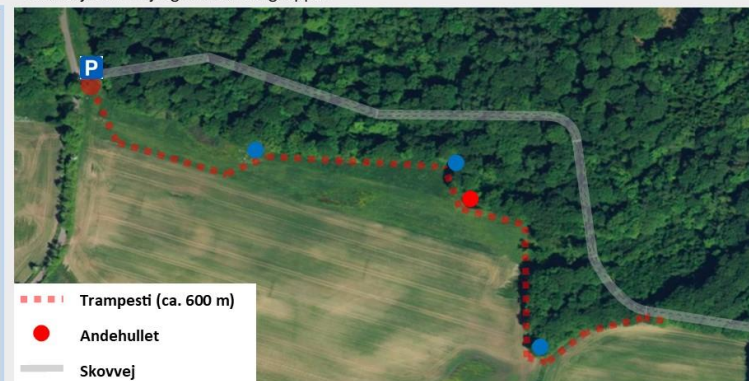
Lige så graciøse guldsmede er på land, lige så grumt udseende er de som larver, der lever i vand! De æder alle mulige vandinsekter og små paddelarver. Men guldsmedelarver udgør umiddelbart ingen stor trussel for voksne salamandre. Stor Kejserguldsmed kan i voksen stand blive op til 8 cm lang.



Bjergsalamandergruppen



Udarbejdet af: Bjergsalamandergruppen



Egern

Egern er altid spændende at iagttage. Det er vores eneste rent dagaktive gnaver – et meget livligt dyr!



Selv om det i reglen hører hjemme oppe i træerne, kan vi være heldige at se et egern slukke tørsten i et vandhul.

Bogfinke

Udover at talrige dyr direkte lever i og ved vandhuller, er der også mange dyr, der opsøger vandhuller for at drikke.



Her ses en han af Bogfinke ved et vandhul.

Lungesnegle

Der lever flere arter af lungesnegle i vandhullet, både med og uden skal (sneglehus).



Fotos: Henrik Bringsøe m.fl.

SNEPPEHULLET

Skrubtudse

Voksen

Hannernes kropslængder er på 5,5-7,5 cm, mens hunner er større og bliver omkring 7,5-12,0 cm.



Skrubtudsen har vortet og temmelig tør hud, kort snude og er relativt kortlemmet. Bugen er hvidlig med mørke pletter.

Skrubtudser er decideret landlevende og overvintrer på land. Efter dvalelen vandrer de til vandhuller for at yngle.



Når vandtemperaturen når op omkring 8 grader, begynder de at yngle, hvorefter de atter vil forlade vandhullerne.

Sneppehullet var oprindeligt to kreaturvandingshuller beliggende på hver sin matrikel. Ifm. pleje af hullerne i 1995 blev de lagt sammen til ét hul. Hullet er koloniseret af Lille Vandsalamander, Stor Vandsalamander og Bjergsalamander. Hullet er genplejet 2016.

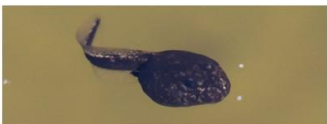
Æg

Under parringen lægger hunnen nogle tusinde æg i to lange snore, der vikles omkring vandplanter, grene og lign. Efter et par uger klækker æggene.



Larve

Haletudserne er fladtrykte og først helt sorte, senere lidt lysere på bugen og med gule pletter. Haletudserne forvandles til færdige små tudser i slutningen af juni eller starten af juli.



Butsnudet Frø

Voksen

Butsnudet frø er en af tre arter af brune frøer. Farven kan variere fra brun, olivengrøn, gullig, rødlig, grå til næsten helt sort. Kropslængden er på 5 til 10 cm.

I slutningen af marts og starten af

april yngler den i en bred vifte af vandhuller.

Frøerne kan ses på land om sommeren og efteråret.



Æg

Æggene lægges i store plamager på lavt vand. Afhængig af vandtemperaturen, kan der gå op til tre uger før æggene klækkes.



Larve

De større haletudser har en brunlig plettet farve med en mosaik af



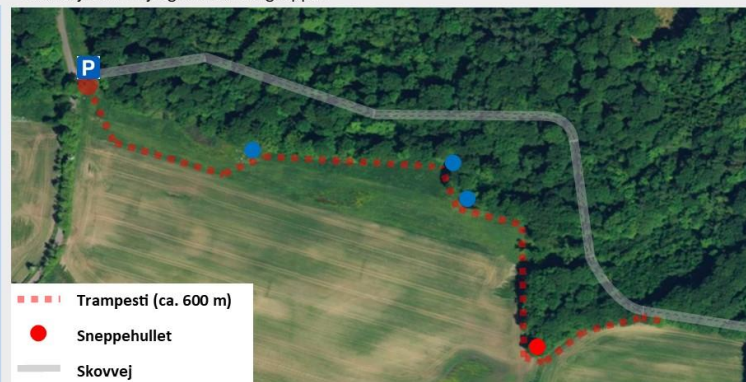
mørke pletter og bronzefarvede, glinsende pletter.



Bjergsalamandergruppen



Udarbejdet af: Bjergsalamandergruppen



Vårfluelarve

De fleste vårfluelarver beskytter deres bløde bagkrop med et hylster af silkespind, de danner i kirtler ved munden. Spindet beklædes med



f.eks. sivstykker, grannåle, småpinde, frø, andemad, snegle, småsten eller sand.

Stor Vandkalv

Stor Vandkalv er en rovbille på 2-4 cm, der lever af haletudser, salamanderlarver og småfisk.



Vandrøllike

Vandrøllike er en iøjnefaldende vandplante, der nærmest ligner små grantræer nede i vandet.



Om sommeren sender den sine smukke hvide eller lyserøde blomster oven for vandspejlet. Vi finder den i næringsrige vandhuller.

Fotos: Henrik Bringsøe m.fl.